

SZÍNHÍKRITIKA

Korunkról – de magasabb szempontból

Zappe László

■ Azt hiszem, a Rosmersholmot nyugodtan nevezhetjük Ibsen nálunk kevésbé ismert darabjának. Ma és Budapesten pedig különösen. A Színházi Adattár szerint a Nemzeti Színház 1917-ben, 1928-ban és 1932-ben mutatta be, majd Pünkössti Andor Madách Színháza 1943-ban, és végül 1966-ban az akkori Madách Színház. Vidéken Dunajvárosban adták elő 1993-ban a Radnóti Színházzal közös produkcióban, ezt természetesen a Nagymező utcában is játszották. A 21. században 2013-ban Újvidéken, 2014-ben Miskolcon és 2017-ben Kolozsváron volt műsoron. A ma Pesten színházba járók közül igen kevesen láthatták.

Fesztbaum Béla vállalkozása tehát a Rózsavölgyi Szalonban akár igazi ritkaságra is nyithatná rá a szemünket. Feltéve, hogy van mire rácsodálkozunk. Henrik Ibsen kétségtelenül azok közé a drámaszerzők közé tartozik, akiről az irodalomtörténészek azt tartják, hogy a mosodaszámlájukat is illik számon tartani. Az egyszerű olvasókra és színháznézőkre azonban ez aligha vonatkozik. Ők érdekes, szórakoztató vagy megrázó élményt várnak még a klasszikusoktól is. A Rosmersholmmal ebből a szempontból két baj is van. Amellett, hogy nem tartozik szerzőjének legjobbjai közé, az is, hogy tartalma, cselekménye és problematikája nem igazán izgalmas, illetve ami izgalmas lehetne benne, eléggé ásatag. A téma amúgy örök: haladás és maradás, újítás és megőrzés, változtatás és konzerválás küzdelme. Lelkiismereti dráma, ha komolyan vesszük, de értelmiségi nyavalygás, ha kissé távolabbról szemléljük. Csakhogy Ibsen elrejt a történetben egy valódi, erős szerelmi tragédiát is. Ám olyan alaposan, hogy az csak az utolsó jelenetekben bontakozik ki. Addig mintha mindig valami másról lenne szó. Egészen pontosan elvi kérdésekről, a társadalmi haladás ügyéről. Végül meg kiderül, hogy mindez egy mindenre elszánt szerelmes nő mesterkedése volt azért, hogy megkaparintsa az áhított férfit, a köztisztületnek örvendő lelkészt. Először is öngyilkosságba kergette an-

nak feleségét, majd elhintette lelkében a szabadelvű kételkedés mérges magvait. De ez is szélsőségesen egyszerűsítő értelmezés, valójában talán csak gondosan ápolta a férfinak a kétely amúgy is csírázó hajtásait.

Kicsit bambán ül a mai pesti néző e történetet látva, követve, rágódva rajta. Valahogy túlságosan lelkiismeretesen látszanak ezek a norvég intellektuelek. Nem ismerünk magunkra és kortársainkra. Mintha nálunk a létharcot kevésbé skrupulózusan vívnák. A cél szentesíti az eszközt és passz. Igaz, vannak ilyenek is Ibsen darabjában. Többen is. Ilyen a főalak barátja, a konzervatív vezéralak, ilyen a lázító újság szerkesztője, és valójában ilyen a lekészt megkaparintani óhajtó nő is. A címszereplő erkölcsi magaslatra azonban mindezt zárójelbe teszi, hiszen minden társalgás csakis az ő szellemi és erkölcsi színvonalán folyhat.

Fesztbaum Béla bizonyára a főszerepet találta nagyon magához illőnek, azért választotta ezt a művet. Helyt is áll benne, meggyőzően lebeg egy lépéssel a való élet fölött, szemét a jóságos megértés homályosítja el, a saját lelke legmélyére sem lát le igazán. Az valódi főszerep persze a szerelmes nő, aki felvilágosult, egyenrangú barát képében csábítja a jámbor, mit sem sejtő férfit. *Láng Annamária* megszenvedett életismerettel hitelesíti az alkoskodást, pontos, biztos léptekkel jár azon a keskeny mezsgyén, ami a teljes igazság és a megjátszás között húzódik. Hinnünk kell az asszonynak, amíg le nem lepeli magát, de utólag a leleplezés hitelét is éreznünk kell. *Gyabronka József* a megtestesült magabiztos konzervatívizmus, meggyőződésének nemcsak igazságában, de hasznosságában és a maga számára való hasznosíthatóságában is mélyen hisz, *Kútavölgyi Erzsébet* házvezetőnőként minden mozdulatával, gesztusával, hangsúlyával aggodalmas kommentárt fűz az eseményekhez, *Lukáts Andor* egy vén lump, lezüllött, önkéntes szellemi emigrációban élő értelmiségi cinikus, kívül álló fölényével megalázkodva lejmol, *Zrínyi Gál Vince* lázító lapszerkesztője a nap örök lovagja.

A politikai-szellemi körképben már akár valóban korunkra is ráismerhetünk.

KULTAJÁNLO

A Földi kölok és a Fogas vakony – Földikutyák a Kárpát-medencében

A Természettudományi Múzeum kiállítása az év emléseről

Magyar Természettudományi Múzeum • 2018. december 2-ig

■ 2018-ban az Év emlése: a földikutya. A hosszúkas, hengeres testű állat bundája lágy és tömött, uralkodó színe a hamuszürke. Első ránézésre szembeütünk, hogy szemei és fülei hiányoznak. Mivel egész életét a föld alatt tölti, a szemeinek nem is vennék sok hasznát. Kitűnő szaglása, kiváló hallása és a föld mágneses terének érzékelése révén tájékozódik. Hatalmas metszőfogait használja járatainak kialakítására. Nincs a hazai rágcsálóknak még egy csoportja, mely ennyire rejtélyes, és félreismert lenne. A múzeum új időszaki kiállításán nemcsak a földikutyát, hanem a faj kutatásának módszereit, az elmúlt 5 év tudományos eredményeit is megismerhetik a látogatók.

